

TBMM İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU
B İ N G Ö L R A P O R U
(17 - 19 OCAK 2003)

GİRİŞ:

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu 22 inci Dönem 1 inci Yasama Yılı 16 Ocak 2003 tarihli 2 inci toplantısında Komisyonun görev alanına giren gelişmelere ivedilikle müdahalesini sağlamak ve Komisyon çalışmalarını planlamak üzere Başkanlık Divanına yetki vermiştir. Bu yetkiye istinaden Başkanlık Divanı öncelikli olarak olağanüstü hal uygulamasına son verilen eski OHAL Valiliği Bölgesi sınırları içerisinde kalan bazı illerde yerinde inceleme yapma kararı almıştır. Bu incelemeye hazırlık amacıyla; 8 Ocak 2003 tarihinde Mazlum-Der, İHD, TTB ve TİHV gibi sivil toplum kuruluşları temsilcilerinden bilgi alınmış; 9 Ocak 2003 tarihinde de İçişleri Bakanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığı temsilcilerinden konuyla ilgili bilgi alınarak; Batman, Bingöl, Diyarbakır, Mardin, Muş ve Tunceli illerine birer Alt Komisyonun inceleme yapmak ve bilgi almak üzere gönderilmesine karar verilmiştir.

Bu karara istinaden, Manisa Milletvekili Hakan TAŞÇI, Osmaniye Milletvekili Şükrü ÜNAL, Şanlıurfa Milletvekili Mehmet Faruk BAYRAK ve Komisyon Uzmanı Ercan DURDULAR'dan oluşan bir Heyet 17-19 Ocak 2003 tarihleri arasında Bingöl İlinde incelemelerde bulunmuştur.

Heyetimiz, 17 Ocak 2003 tarihinde Ankara'dan havayolu ile Muş Havaalanına hareket etmiş, ve Muş'tan karayolu ile Bingöl İline ulaşmıştır.

İlk olarak, Bingöl Valisi Sayın Tamer ERSOY'dan ilin genel sorunları ve Bingöl İnsan Hakları İl Kurulunun faaliyetleri hakkında bilgi alınmıştır. Aynı gün sivil toplum kuruluşlarının temsilcileri: Baro Başkanı, Tabib Odası Başkanı, Eczacılar Odası Başkanı, İHD Başkanı ve Belediye Başkan vekili ile bir toplantı yapılarak TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu'nun faaliyetleri hakkında bilgi verilmiş, Bingöl İline yapılan ziyaretin amacı anlatılmış ve üyelerin tek tek görüşlerine başvurulmuş, ve Bingöl İnsan Hakları İl Kurulu Toplantısına katılarak, Kurulun çalışmaları hakkında bilgi alınmıştır.

18 Ocak 2003 Cumartesi günü Cumhuriyet Başsavcısı M. Ali ERBAY, Emniyet Müdürü Osman Nuri ÖZDEMİR, İl Jandarma Alay Komutanı Kur. Albay Ata ALKAN, makamlarında ziyaret edilerek ilin genel sorunları ve insan hakları uygulamaları konularında görüşleri alınmıştır. Aynı gün Bingöl Özel Tıp Cezaevi ziyaret edilerek Cezaevlerini İzleme Kurulu üyeleri ile toplantı yapılmış, cezaevi ve uygulamalar hakkında bilgi alınmış; cezaevi içerisinde rastgele seçilen koğuşlarda inceleme yapılarak tutuklu ve hükümlüler ile görüşülmüştür.

Heyetimiz il içinde incelemelerine devam ederken ile giriş ve çıkışlarda bulunan arama noktalarında inceleme yapmış, burada kimlik kontrolü yapılan vatandaşlarla görüşülerek uygulamalar hakkındaki düşünceleri alınmıştır.

Aynı gün Emniyet Müdürlüğünün nezarethanelerinde ve TEM Şubesinde inceleme yapılmış, gözaltı defterlerine ait kayıtlar incelenmiştir. İlde Emniyet Müdürlüğüne bağlı iki polis merkezinde inceleme yapılmış, Küçük Çocukları Koruma Şube Müdürlüğü gezilerek faaliyetleri hakkında bilgi alınmıştır.

İl Jandarma Alay Komutanlığının Merkez Nezarethanesi gezilmiş, ilçe teşkilatlanmaları hakkında bilgi alınmıştır.

BİNGÖL VALİSİ TAMER ERSOY İLE GÖRÜŞME:

Valilikte yapılan görüşme sırasında şu bilgiler verilmiştir;

Bingöl İl sıkıyönetim kapsamında iken 19 Temmuz 1987 tarihinde olağanüstü hal kapsamına girmiş, 06 Ekim 1997 tarihinde ise olağanüstü hal kapsamından çıkarılarak Mücavir İl statüsüne alınmıştır. 30 Kasım 2002 tarihinde OHAL'in tamamen kalkması ile mücavir il statüsünden de çıkmıştır.

Tüm bölgede olduğu gibi Bingöl ilinde de uzun süre devam eden bölücü terör nedeniyle halkın huzuru büyük ölçüde bozulmuş, terör korkusundan köyler boşalmış, okullar, sağlık birimleri ve iş makineleri yakılmış, hizmet götüren teknik personel, öğretmenler, kamu görevlileri öldürülmüş, bölgeye büyük bir korku ve endişe hakim olmuştur.

Son dönemde sağlanan huzur ve güven ortamı sonucu isteyen vatandaşlar köylerine geri dönüş yapmış ve bölgede geriye dönüşün en fazla Bingöl ilinde gerçekleştiği anlaşılmıştır. İçişleri Bakanlığımızca Köye geri Dönüş ve Rehabilitasyon Projesinde ayrılan ödenek ile geriye dönüş olan köylerin tahrip olan altyapı hizmetleri onarılmış ve dönüş yapan vatandaşlarımızdan maddi durumu iyi olmayanlara aynı yardımlarda bulunulmuştur. Son 3 yıl içerisinde kırsal kesimde kapanan ve yeteri kadar öğrencisi olan tüm okullar onarılarak hizmete açılmış, birçok sağlık tesisi de hizmete sunulmuştur. Yine terör nedeniyle kapalı olan yayla ve meraların tamamı hayvancılıkla uğraşan vatandaşların hizmetine açılmıştır.

Bingöl İl ve İlçelerindeki İnsan Hakları Kurullarına ve İnsan Hakları Danışma Masalarına. müracaat yok denecek kadar azdır. Aralık 2002 de Bingöl Cezaevinde kalan 6 tutuklu müracaatta bulunmuş, müracaatları içeriği itibariyle Cumhuriyet Başsavcılığını ilgilendirdiğinden Aralık ayı toplantısında İl İnsan Hakları kurulunca alınan karar ile konu Cumhuriyet Başsavcılığına intikal ettirilmiştir. Bunun dışında İnsan Hakları Konularında değişik makamlara yapılan müracaatlardan Valiliğe intikal edenlerin gereği yapılmıştır.

İl genelinde 5 Devlet Hastanesi, 1 Doğum ve Çocuk Bakım Evi, 1 SSK Hastanesi, 1 Halk Sağlığı Laboratuvarı, 1 Verem Savaş Dispanseri, 27 Sağlık Ocağı ve 76 Sağlık Evi bulunmaktadır. 27 Sağlık Ocağından 5'i, 76 Sağlık Evinden de 72'si kapalı bulunmaktadır. Yeterli sayıda personel verildiği taktirde kapalı sağlık ocakları ve sağlık evleri peyder pey hizmete açılmaktadır. Mevcut yataklı sağlık kurumlarında toplam yatak kadrosu 530 (100'ü SSK) olup, mevcut yatak sayısı 508 (100'ü SSK) 'dir. Ayrıca il merkezinde bir Özel Tıp Merkezi hizmet vermektedir.

Bazı branşlarda uzman hekim bulunmamaktadır. Halen ilde Sağlık Bakanlığı ve SSK'ya ait sağlık kurumlarında 30 uzman hekim (5'i SSK), 98 pratisyen hekim (3'ü SSK),

10 diş hekimi, 1 Eczacı, 146 hemşire (19'u SSK), 161 sağlık memuru (8'i SSK) ve 126 ebe (4'ü SSK) görev yapmaktadır.

İlde 2 Ana Okulu, 215 İlköğretim Okulu, (9 tanesi YİBO, 8 tane PİO, 1 tanesi zel İlköğretim Okulu,) 21 tane Lise ve Dengi Okul, 1 Meslek Yüksek Okulu olmak üzere toplam 257 eğitim ve ğretim kurumu bulunmaktadır.

Milli Eğitime ait İlköğretim kurumlarında bulunan toplam ğretmen sayısı 1 427, ğrenci sayısı ise 58 958'dir. Lise ve dengi okullardaki ğretmen sayısı 305 olup, Yüksek Okuldaki ğrenci sayısı 496'dır.

Dağınık yerleşim yapısının getirmiş olduğu eğitim sorunları, Yatılı İlköğretim Bölge Okulları (YİBO) yaygınlaştırılarak zlmeye çalışılmaktadır.

Bingöl ili ülkemizin az gelişmiş yöreleri arasında olup, Kalkınmada Birinci Derecede ncelikli iller arasındadır. Cari fiyatlarla (1999 yılı) yıllık 1.135 Dolarlık kişi başına gayri safi yurtiçi hasıla ile 81 il arasında 72. sıradadır.

Devlet Planlama Teşkilatının il sınıflandırmasında en geri sınıflama olan beşinci gruba girmektedir.

2000 yılı Genel Nüfus Sayımı sonuçlarına göre iktisaden faal nüfusun % 70'i tarımla uğraşmaktadır.

Bingöl ilinin ana geçim kaynağını hayvancılık teşkil etmektedir. Ancak 1991'den bugüne bölge şartlarına bağlı olarak büyük ve küçük baş hayvan sayısında yarı yarıya azalma olmuştur.

İlde arıcılık da önemli bir ekonomik faaliyet alanını oluşturmaktadır. 2002 yılı itibariyle toplam 43 477 adet arı kovanı bulunmaktadır. 2002 yılında il genelinde 796 ton bal üretimi gerçekleşmiştir.

Köye Dönüş ve Rehabilitasyon Projesi:

İlde köyüne geri dönmek için 37 741 vatandaş Valilik ve Kaymakamlıklara başvuruda bulunmuş, bunlardan 2002 yılı sonu itibariyle 15 954 kişi (2 822 hane) köylerine geri dönüş yapmıştır.

Köye Dönüş ve Rehabilitasyon Projesi kapsamında 2002 yılı sonu itibariyle İçişleri Bakanlığınca 2 trilyon 368 milyar TL. denek sağlanmış, bu denek ile geri dönüş yapan ve maddi durumu iyi olmayan vatandaşlarımıza ayni yardımda (evlerini onaranlara imento, sac gibi inşaat malzemeleri veya geçimini sağlayabilmeleri için koyun alımı) bulunulmuştur. Ayrıca dönüş olan köylerin terör nedeniyle tahrip olan altyapıları (Yol, su, sanat yapıları vs. onarılarak hizmete sunulmuştur.

Ekonomik ve sosyal göstergeler itibariyle Bingöl, Türkiye ve Doğu Anadolu Bölge ortalamalarının oldukça altında bulunmaktadır. Bu düşüklüğün nedenleri ve beraberinde getirdiği problemlerle İl'in genel nitelikleri aşağıda belirtilmiştir.

1. Çalışma yaşındaki nüfusun bağımlılık oranının yüksek olması
2. İ g ve İl dışına g verme oranının yksekligi
3. Yüksek işsizlik oranı
4. Nitelikli işgücünün bulunmaması

5. Girişimcilik ve sermaye yetersizliği
6. Eđitim ve okullařma oranındaki dūřüklük
7. Tarım sektörünün hakim niteliđi ve tarım verimindeki dūřüklük
8. Hayvancılığın son yıllarda bölge şartlarına bağlı olarak gerilemesi ikame edilememesi.
9. Coğrafi ve iklim şartlarının olumsuzluğu 10. Temel altyapı hizmetlerindeki yetersizlikler
10. İstihdam sağlayıcı faktörlerin etkin olamaması 12. Ulaştırma ağının yetersizliği
11. Yüksek doğurganlık oranı
12. Gelir seviyesi ve gelir artış hızının dūřük olması

SİVİL TOPLUM ÖRGÜTLERİYLE YAPILAN TOPLANTI:

Baro Başkanı Sabri Erik;

Görüşme sırasında Baro Başkanı Sabri Erik, herhangi bir şikayet iletmek üzere gelmediklerini, amaçlarının tanışmak ve diyalog kurmak olduğunu, Türkiye genelinde yaşanan sıkıntılardan farklı bir sıkıntılar olmadığını, yerel birimlerin kendi tutumlarından kaynaklanan bir şikayetlerinin olmadığını, münferit olayların üzerine gidildiğini, önemli olanın sistemin düzeltilmesi olduğunu ifade etmiştir.

Tabipler Odası Başkanı Dr. İlhan Geçit;

Görüşme sırasında Dr. İlhan Geçit; doktorlar adına bir şikayetle karşı karşıya gelmediklerini, adli görevlerini yaparken mesleklerine tam bir saygı beklediklerini, bugüne kadar bir sıkıntı ile karşılaşmadıklarını ifade etmiştir.

Eczacılar Odası Başkanı Eren Beyazyıldırım;

Görüşme sırasında Eren Beyazyıldırım, beş yıldır görev yaptığını her gün daha iyi şartlarda görev yaptıklarını, genel bir sağlık sigortasına ihtiyaç olduğunu ilaç sıkıntısı çektiklerini ifade etmiştir.

İHD Başkanı Rıdvan Kızgın;

Görüşme sırasında Rıdvan Kızgın, TBMM İHİK Heyetinin yaptığı çalışmanın bölgeye önemli katkılarının olacağını, devleti temsil eden kurumların devlet için herşeyi yaparım zihniyetiyle hareket ettiğini, vali ve emniyet müdürünün yasağçı zihniyet ile hareket ettiğini, bölge halkının çatışma kültüründen hoşgörü kültürüne geçmesi gerektiğini ifade etmiştir.

Belediye Başkan Vekili Ahmet Acar;

Görüşme sırasında Ahmet Acar, protokoldeki varlıklarının valilik tarafından görmezden gelindiğini, konuşmalar sırasında hiçbir devlet görevlisinin belediye başkanına hitap etmediğini, 1999 seçimlerinden buyana valinin belediyeyi ziyaret etmediğini, valiliğin yaptığı sosyal yardımlarda belediyenin görüşünü almadığını, Bingöl-

Diyarbakır arasında bulunan yol kontrol noktalarında çok zaman kaybedildiğini, hastaların bile buralarda bekletildiğini, hastanenin sürekli Diyarbakır yada Elazığ'a hasta sevk ettiğini ifade etmiştir.

İNSAN HAKLARI İL KURULU TOPLANTISI:

İl Kurulu toplantısında Aziz Ketme isimli bir tutuklunun Kurula gönderdiği bir dilekçe ele alınmış ve gereği için Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmiştir.

YETİŞTİRME YURDUNDA YAPILAN İNCELEME VE GÖRÜŞMELER:

Yetiştirme Yurdunda 13-18 (20) yaş gurubuna ait 95 çocuk barındırılmaktadır. İki blokta hizmet veren yurttta kışla türü bakımdan ev tipi bakıma geçildiği, çocukların 4 er kişilik odalarda barındırıldığı, faaliyet olarak judo, futbol, halk oyunları ve tiyatro düzenledikleri, %63 oranında üniversite sınavında başarı gösterdikleri, 3410 sayılı yasaya göre 18 yaşını dolduran çocukların işe yerleştirilmeye çalışıldığı ifade edilmiştir.

Yurttta barındırılan çocuklarla yapılan görüşmede; çocukların genelde 3410 sayılı yasadan faydalanmak istedikleri, daha iyi yaşam standardına ulaşmayı amaçladıkları tespit edilmiştir.

JANDARMA:

Bingöl İl Jandarma Komutanlığı Karargah ile merkez dahil 8 İlçe Jandarma Komutanlığı ve bunlara bağlı 46 Jandarma Karakolu, 13 Mekanize Jandarma Komando Timi, Bakım Onarım Komutanlığı ile Operasyon Birliği olarak; 1 Jandarma Komando Taburu, 1 Jandarma Komando Özel Harekat Taburu, 7 Jandarma Asayiş Komando Bölüğü 1 Jandarma Koruma Bölüğü bulunmaktadır.

Jandarma sorumluluk bölgesinde, 2002 yılı içinde 52 ideolojik olay meydana gelmiştir. İdeolojik olaylara karışan toplam 87 şahıs göz altına alınarak adli makamlara sevk edilmiştir. 253'ü şahsa karşı, 69'u mala karşı olmak üzere toplam 322 asayiş olayı meydana gelmiştir. Asayiş olaylarına karışan toplam 398 şahıs göz altına alınarak adli makamlara sevk edilmiştir. 78 kaçakçılık olayı meydana gelmiştir. Kaçakçılık olaylarına karışan toplam 206 şahıs göz altına alınmıştır. Kaçakçılık olaylarına karışan şahıslar sevk edildikleri adli makamlarca 146 şahıs tutuklanmış, 60 şahıs ise tutuksuz yargılamak üzere serbest bırakılmıştır.

2002 yılında, bir önceki yıla göre ideolojik olaylarda % 147 oranında artma, asayiş olaylarında % 1.5 oranında azalma, kaçakçılık olaylarında yüzde 53 oranında artma olmuştur.

EMNİYET MÜDÜRLÜĞÜ

Bingöl Emniyet Müdürlüğü, 2 şube müdürlüğü ile üç büro amirliği , 2 Emniyet Müdür Yardımcısına bağlı 18 şube müdürlüğü ve 1 büro amirliğinden oluşmaktadır. İl

Merkezinde 2 adet polis merkezi bulunmaktadır. 2002 yılı sonu itibariyle il merkezinde 671 Emniyet Hizmetleri personeli çalışmaktadır.

Polis sorumluluk bölgesinde, 2001 yılında 4 ideolojik olay meydana gelirken 2002 yılında 5 ideolojik olay meydana gelmiştir. 2001 yılında asayişe müessir olay sayısı 508 iken, 2002 yılında 809 'a çıkmıştır. 2001 yılında 50, 2002 yılında ise 61 kaçakçılık olayı meydana gelmiştir.

GENEL DEĞERLENDİRME:

Bingöl'e yaptığımız gezi sırasında başta vali olmak üzere, il yöneticileri ile halk arasında kopukluk olduğunu gördük. Vali, halkın içine girmeyen kendini bir güvenlik kafesiyle halktan tecrit eden birisidir. Bunun yanında ildeki Sivil Toplum Örgütlerinden İnsan Hakları Derneği Başkanı'nın yasa dışı PKK-KADEK sempatisini olduğu, yaptığı konuşma ve açıklamalardan anlaşılıyordu.

İl'e, köye dönüş ile ilgili verilen kaynakların, valilikçe başka yerlerde kullanıldığı konusunda duyumlar ve şikayetler aldık.

Genel olarak özetleyecek olursak, İl'de güvenlik ortamı sağlanmış, insanlar gece saat 12.00-01.00 saatlerine kadar diledikleri şekilde şehir merkezinde araçlarıyla gezebiliyorlar. Köye dönüşlerde kısmen yardımcı olunuyor. Cezaevi ziyaretimizde herhangi bir şikayetle karşılaşmadık.

İl'in çevre illerle ulaşımını sağlayan yolların güvenli bir şekilde trafiğe açılmış olması sevindiricidir.

Halkın beklentisi, yöneticilerin kendileriyle kaynaşması, iç içe olmasını istiyorlar. Olağanüstü hal tazminatlarının kaldırılması çalışanları huzursuz etmiş durumdadır. Normale dönmek için biraz daha zaman ve yöneticilerin özveri göstermesi gerekiyor.

İmza

Faruk BAYRAK

Şanlıurfa Milletvekili

imza

Şükrü ÜNAL

Osmaniye Milletvekili

imza

Hakan TAŞÇI

Manisa Milletvekili